

CUPRINS

Studiu introductiv (Oana ȘERBAN)	5
A fost odată.....	25
Ivan Turbincă	30
LOSTRIȚA. Mitul lui Oedip în basmul românesc	64
Anexă.....	96
Povestea Găinușii de aur	102
Povestea viei.....	130
Mistricean	156
De la cerbul lunar la bourul solar.....	185

Studiu introductiv

1. Ezoterismul: fundament pentru transcendență sau imanență în hermeneutica lovinesciană?

O ipoteză nevehiculată în privința lui Vasile Lovinescu – un hermeneut mistic, fără îndoială – este cea a deliberării unei filosofii transcendente aplicabile literaturii române populare: a *fost odată ca niciodată* este formula de compromis a spațializării timpului care face ca orice basm popular să fie o expresie nu a condiției umane, nu a culpelor sau provocărilor unui erou, nu a antagonismului axiologic și moral dintre bine și rău, ci o *reprezentare* a lor. Noi nu cunoaștem eroi, cunoaștem *reprezentări* ale eroilor. Nu cunoaștem vina, *per se*, a unui subiect, ci reprezentările ei, într-un scenariu care ne mută orice receptare hermeneutică înaintea unui timp și spațiu care sunt ceva mai mult decât intuiții sensibile: sunt expresii, întocmai ca în filosofia lui Kant, real empirice și ideal transcendente. Cum altfel se poate înțelege acel *in illo tempore* – o aspirație de-a dreptul sfidătoare a determinațiilor logice și ontologice ale ființei umane? A *fost odată* – cândva, într-un trecut istoric aproape contextualizabil, *ca niciodată* – înseamnă deci o contingență compromisă, neactualizată, o posibilitate deschisă și totuși o stare de excepție. Vasile Lovinescu înțelege că basmul, mitul, construcția literaturii populare sunt imposibil de realizat în absența acestei precondiții hermeneutice – tot ceea ce deconstruim, tot ceea ce interpretăm, tot ceea ce

Precizare

Vasile Lovinescu s-a stins din viață înaintea definitivării, stilistice și bibliografice, a tuturor studiilor sale elaborate de-a lungul a peste patru decenii, de unde și anumite inconsecvențe. Datorită viziunii profund originale asupra problemelor tratate, am considerat că aceste neajunsuri nu pot constitui o piedică în valorificarea studiilor sale, cum sunt și cele cuprinse în volumul de față.

Editura

A fost odată...

Am arătat în sumarul studiu asupra *Crailor de Curtea-Veche* că finalitatea necesară unei inițieri cavalierești e suprimarea condiției temporale prin spațializarea ei, tehnic vorbind, prin cvadratura cercului: proces de reintegrare, de despuiere progresivă a limitelor și a accidentelor substanței.

Acest proces de spațializare a Timpului, de transformare a succesiunii în simultaneitate, este mai izbitor în literatură populară. Teoriile asupra originii și a naturii folclorului sunt nenumărate, inepuizabile. Cea mai cunoscută este ipoteza originii populare: geniul etnic creează mituri care fabulează fenomene cosmice și evenimente istorice, mitul în cazul acesta având un caracter net de suprastructură onirică. Este doctrina universitară, oficială. Nu ne face nicio impresie. Credem că ar interesa pe cititor să-i facem cunoscute și alte perspective care-i vor permite să aleagă ce-i convine.

Astfel, Mircea Eliade: „Întrucât mă privește, definiția care mi se pare cea mai puțin imperfectă, dat fiindcă este cea mai largă e următoarea: mitul povestește o istorie sacră, relatează un eveniment care a avut loc în timpul primordial, în timpul fabulos al începuturilor.”¹ Și în altă parte situează acest început în *illo tempore*. Ne întrebăm: de ce autorul nu scoate toate implicațiile sale și nu ne spune limpede dacă *illud tempus* este o suprastructură proiectată oniric de jos în sus sau este un plan cauzal (*Karana*), față de lumea noastră, prin urmare principal? Problemă incontestabil fundamentală.

¹ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, Ed. Univers, 1989, p. 5.